

PROBLEME ÎN LEGĂTURĂ CU PREDAREA LIMBII ROMÂNE ÎN CLASELE I—IV

DE

I. RIZESCU

Programa școlară a claselor I—IV arată că «limba română este obiectul principal de studiu în școala elementară». Elevii școlii elementare trebuie să se deprindă să citească conștient, corect, curent și expresiv; să poată exprima ideile fără greșeli, atât în scris cât și oral, în mod corect și liber. În vederea atingerii acestui scop, programa școlară prevede ca materia de studiu să fie repartizată în felul următor: 1) Citirea; 2) Gramatica și ortografia; 3) Expunerea și compunerea.

Faptul că s'au făcut progrese simțitoare în predarea limbii române se datorește în bună parte și îmbunătățirii programei și manualelor școlare. Lecturile sunt grupate pe unități logice, au un bogat conținut științific, care contribuie atât la însușirea limbii naționale, cât și la educația în spiritul dragostei de patrie și al internaționalismului proletar. În acest sens trebuie arătat că lecturile grupate în teme ca: «În patria noastră înflorește o viață nouă», «Marea noastră prietenă Uniunea Sovietică», sau fragmente din folclor (basme, legende etc.), din manualul de clasa a IV-a, au un mare rol instructiv-educativ. Introducerea unui mare număr de texte din clasicii noștri (Alecsandri, Creangă, Eminescu, Caragiale), ca și din scriitorii contemporani (Beniuc, Dumitriu, Banuș), precum și din scriitorii sovietici, pe lângă diferite prelucrări, a dus la îmbunătățirea manualelor. De asemenea abecedarul de clasa I este superior celor din trecut atât prin conținutul lecțiilor, metoda și ordinea lor, cât și prin prezentarea grafică.

Pentru ca manualul școlar să devină un instrument de prim ordin în cadrul procesului de învățământ, este necesar să fie adecvat nivelului clasei respective. Acest principiu nu este întotdeauna respectat: astfel, cartea de citire de clasa I cuprinde lecții prea grele. Cartea începe cu poezia «Țara mea» de Maria Banuș,

iar în cuprins are numeroase lecții mult prea lungi și cu un vocabular greu (de exemplu « Punguța cu doi bani »). Aceeași situație se observă și în celelalte manuale. De exemplu în manualul de clasa a II-a se găsesc lecții ca « Soldatul Eftimie Croitorul », cu expresii grele (de pildă « norii cenușii străjuiau deasupra pământului » sau « valuri învolburate »). Redarea fragmentară a unei lecturi, a unei poezii nu poate ajuta la înțelegerea ideii în ansamblul ei. Astfel putem cita poezia « Iarna pe uliță » de Gh. Coșbuc, sau schița « Calul » de Em. Gârleanu, din manualul de clasa a II-a, redată fragmentar. Uneori se strecoară și greșeli serioase de metodă. Astfel, la pagina 30 în Abecedarul de clasa I este trecută litera *E*, care apare explicată abia la pagina 34. Este, în general, necesar să existe o grijă mai mare a exprimării conținutului științifico-moral al lecturilor într'o formă aleasă, afectivă, pentru a atrage pe copil și a-i trezi interesul.

În vederea însușirii cât mai temeinice a structurii gramaticale, care împreună cu fondul principal de cuvinte formează esența specificului limbii, M.I.P. a editat manuale speciale pentru gramatică și ortografie.

Manualele sunt, în general, fundamentate pe o bază științifică, țin seama de un raport just între sintaxă și morfologie, cuprind definiții bine formulate și au numeroase exerciții.

Pentru a exista o legătură organică între aceste manuale, era necesar ca la începutul fiecărui manual să existe un capitol recapitulativ asupra ultimelor probleme din anul precedent. Deși manualul de clasa a III-a se încheie cu capitolul despre « verb », totuși manualul următor începe cu « alcătuirea cuvintelor ». Nu se păstrează întotdeauna o ordine în tratarea problemelor. Astfel, în manualul de clasa a IV-a capitolele de morfologie și sintaxă se amestecă între ele. De asemenea nu întotdeauna se păstrează exactitatea științifică. De exemplu, capitolul referitor la « alcătuirea cuvintelor » din manualul de clasa a IV-a este defectuos întocmit. Aici se introduce noțiunea de « terminație » pentru ceea ce este în realitate un sufix (prieten, -ă). În manualul de clasa a III-a se arată categoric că adjectivul nu poate să aibă rol decât de parte secundară în propoziție (p. 83), deși adjectivul poate avea și rol de parte principală (subiect, nume predicativ etc.).

Dacă uneori manualele sunt încărcate cu probleme care ar putea să lipsească, altele se exclud unele capitole fără nici un motiv; de exemplu, în manualul de clasa a IV-a se dau toate părțile de cuvânt neflexibile, în afară de interjecție; sau, în manualul de clasa a II-a se prezintă părțile principale și secundare ale propoziției fără a se vorbi de propoziția simplă și dezvoltată.

Examenele de sfârșit de an din sesiunea iunie a.c. au dovedit că elevii școlilor de toate gradele au făcut progrese importante în însușirea limbii române. Astfel s'a dat o atenție deosebită citirii corecte, expresive, conștiente. În atingerea acestui scop, învățătorii au folosit diferite metode, și anume *citirea explicativă*, însoțită de obicei de jocuri de cuvinte, ghicitori, repetarea unor fragmente semnificative sau valoroase din punct de vedere literar, citirea pe roluri, dra-

matizare. Citirea explicativă a mers mână în mână cu povestirea conținutului din partea elevilor, cu alcătuirea de scheme rezumative pe tablă și instituirea unor caiete de rezumate.

Citirea *explicativă* s'a încheiat adesea cu cea *selectivă*, a citirii părților celor mai expresive, după ce s'au extras ideile principale ale lecturii. În acest mod s'a reușit să se desvolte nu numai gustul pentru carte, ci și un întreg complex de sentimente și idei în spiritul educației comuniste (Școala nr. 5 băieți, nr. 17 băieți din București, Școala pedagogică de fete din Cluj).

Cu ocazia examenelor s'a constatat de asemenea ce importanță deosebită are pentru însușirea unei limbi, îmbogățirea vocabularului elevilor. De aceea este necesar ca chiar în cursul citirii explicative să se extragă cuvintele și expresiile mai noi și să fie scrise pe tablă. Elevii trebuie să fie lămușiți asupra sensului cuvintelor, iar în clasele mai mari (a III-a, a IV-a) să dea sinonimele și antonimele acestor cuvinte. Folosirea carnețelor-vocabular este o metodă cu rezultate bune.

Nu se poate obține îmbogățirea vocabularului copiilor, ca și o pronunțare corectă din partea lor, fără folosirea lecturii particulare.

S'a putut observa — în cadrul examenelor — că la numeroase școli învățătorii dau o mare atenție lecturii particulare și folosesc diferite metode, ca acelea a caietului de rezumate, a expunerii lecturii citite etc.

Vizitarea de expoziții, excursii, viziunea de filme, completarea neconținută a bibliotecii clasei și școlii sunt factori activi în îmbogățirea vocabularului elevilor, în însușirea temeinică a citit-scrisului.

Desigur că mai există numeroase cazuri de desconsiderare a importanței predării citit-scrisului, a îmbogățirii vocabularului, unde se mai practică o citire mecanică, greoaie (Școala nr. 31 băieți din București).

Examenele au arătat că există o legătură firească între citirea corectă, expresivă și scrierea corectă. Se cunoaște că școala burgheză nu a dat atenție nici citirii corecte, nici ortografiei, astfel că numeroși absolvenți ai fostelor licee făceau greșeli grosolane de scriere.

Din examene a rezultat că acolo unde s'au făcut dictări permanente, repetate și nu în mod ocazional, « de control », elevii și-au însușit o scriere corectă. În acest scop s'au folosit diferite metode, ca: *analiza ortografică*, adică dictarea unui text după ce în prealabil a fost analizat din punct de vedere ortografic; *scrierea din memorie* fie a unei poezii, fie a unei porțiuni de proză (care ridică probleme de ortografie), după ce copiii învățaseră cu 1—2 zile înainte anumite reguli și semne ortografice; *dictări prin selecționare*, adică scrierea în cursul dictării numai a cuvintelor care au fie un semn ortografic, fie un anumit grup de litere (de exemplu în clasa I cuvintele care cuprind ghe-ghi, che-chi).

Din lucrările scrise în cadrul examenelor s'a putut constata că la multe școli s'au obținut succese importante (Școala nr. 6 mixtă Herăstrău, Școala nr. 17 băieți, Școala Băneasa nr. 2 din București).

Controlul în muncă, metode permanente de activitate trebuie să cuprindă întregul sector de învățământ. De aceea controlul trebuie să se aplice și la lucrările scrise.

Totuși se mai cunosc cazuri când lucrări scrise la examene și prezentate direcției școlii drept corectate cuprindeau numeroase greșeli de ortografie, peste care învățătorul trecuse cu ușurință (Școala nr. 1 Băneasa din București).

Din examenele de clasa a IV-a a reieșit că elevii cunosc noțiunile de gramatică predate, că știu să facă analiză morfologică și sintactică, că pot da exemple bine formulate în cadrul diferitelor chestiuni. Deși mai există încă în unele școli tendința de subapreciere a rolului gramaticii, moștenire tristă a concepțiilor pedagogiei burgheze și împotriva căreia trebuie să luptăm fără cruțare, se constată totuși o îmbunătățire simțitoare a nivelului de pregătire a cadrelor didactice.

Un ajutor prețios în însușirea metodelor de învățământ îl reprezintă cercurile pedagogice, organizate pe clase. În cadrul cercurilor s'au prezentat referate alcătuite în colectiv în genere la un nivel științific potrivit și care reflectau cele mai actuale probleme ale învățământului. Astfel s'au ținut referate atât pentru îmbunătățirea predării citit-scrisului, cât și a gramaticii, ortografiei, compunerii în cadrul cercului pedagogic al învățătorilor care predau la clasa I s'au ținut referate în legătură cu metoda fonetică, analitico-sintetică).

În vederea obținerii unei citiri curente, corecte, conștiente și expresive, s'au ținut de asemenea o serie de referate, urmate de obicei de lecții deschise.

S'a discutat de asemenea în ce mod să se prezinte viața și opera unui scriitor, cum să se antreneze elevii la citirea lecturii extrașcolare, popularizarea cărților, organizarea bibliotecilor școlare etc.

Un loc important în ședințele de cercuri l-au ocupat problemele de gramatică. S'au ținut referate despre părțile de vorbire și rolul lor în vorbire, analiza gramaticală parțială și completă la clasele I—IV, importanța analizei pentru însușirea conștientă a cunoștințelor de gramatică.

În perioada premergătoare examenelor s'au ținut o serie de referate legate de problema recapitulării materiei, a luptei împotriva rămânerii în urmă la învățătură.

De un real ajutor în organizarea și funcționarea cercurilor pedagogice au fost și cursurile I.C.D. de o lună, unde s'au studiat problemele mai grele ale metodicii, sarcinile ce se desprind din lucrarea lui I. V. Stalin cu privire la lingvistică pentru predarea limbii române în școlile elementare etc.

Pentru a fi de un real folos în procesul de învățământ, referatele trebuie să cuprindă probleme legate de practica învățământului, să fie fundamentate pe bogata experiență pedagogică sovietică.

Dacă, în general, referenții, cadrele didactice cunosc cele mai importante teze pedagogice sovietice pe care le expun, în schimb legarea de practică e mai slabă și uneori chiar inexistentă, așa cum s'a observat din unele referate privitoare la gramatică.

De asemenea munca multor responsabili de cercuri pedagogice mai este încă formală. Dacă în raionul « Grivița Roșie »-București responsabili de cercuri pedagogice asistă la orele cadrelor care predau slab, îi îndrumază, obținând cu timpul rezultate bune, în schimb în raioanele « V. I. Lenin » și « Gheorghiu-Dej »-București nu s'a făcut acest lucru. Faptul că n'a existat o tematică anuală și că Institutul de perfecționare a cadrelor didactice dădea lunar programa cercurilor, a însemnat de asemenea o lipsă serioasă.

Multă vreme Institutul de lingvistică a subapreciat problemele de metodică. M.I.P. și secțiile de învățământ n'au exercitat un control permanent, n'au îndrumat suficient cadrele didactice în problemele metodicii predării limbii române. Faptul că la sfârșitul lunii iulie 1953 nu exista material documentar asupra desfășurării examenelor — decât într'o măsură foarte mică — nici la Direcția școlii din M.I.P., nici la secțiile de învățământ, dovedește din plin acest lucru. Delegații secțiilor de învățământ care au participat la examene au reușit să adune numeroase materiale. Astfel, în raportul prezentat de delegatul secției de învățământ al raionului « Stalin »-București, care a participat la examenele de clasă a IV-a pentru limba română la Școala elementară nr. 6 Herăstrău, se poate citi: « La limba română, la oral, elevii sunt bine dispuși, vioi, caută să dea răspunsuri bune. Tovarășa învățătoare îi lasă să lucreze singuri. Elevii clasei a IV-a cunosc sintaxa propozițiilor dezvoltate; morfologia apare mai greoaie pentru dâșșii; trebuie ajutați în timpul expunerii ».

Faptul că majoritatea elevilor prezentați la examen au dat rezultate multumitoare arată că studiul limbii române în clasele I—IV a înregistrat în anul școlar 1952/1953 un progres față de anii precedenți. S'a dat mai multă importanță însușirii citit-scrisului, îmbogățirii vocabularului copiilor și problemelor gramaticii. De asemenea predarea lecturii din clasicii noștri, din scriitorii contemporani, ca și din scriitorii sovietici, reprezintă un factor important în însușirea limbii române, în educarea comunistă a elevilor.

Institutul de lingvistică trebuie să contribuie la editarea unor manuale de gramatică ale M.I.P., precum și la întocmirea programei de învățământ.

M.I.P. și secțiile de învățământ ar trebui să-și organizeze colective de profesori de limbă română pentru a îndruma cadrele didactice. De asemenea este necesar ca periodic să se analizeze, în cadrul școlilor, centrelor școlare, secțiilor de învățământ, felul cum se predă limba română.

(Articol redactat pe baza materialului cules de pe teren de colectivele institutelor de lingvistică).